

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Inleiding

De gemeente Rijswijk bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. Het aangaan van risico's valt daarbij niet uit te sluiten.

Niet alleen de externe factoren, maar ook het gegeven dat gemeentelijke budgetten tegenwoordig meer en meer onder druk komen staan, betekenen dat 'risico' en 'risicobeleid' een niet weg te denken factor zijn als onderdeel van het gemeentelijk beleid.

Risico's beperken zich niet tot enkel risico's met een financieel gevolg. Er zijn ook andere risico's denkbaar die misschien niet onder de term 'financieel risico' te vatten zijn, maar wel als zodanig een risico kunnen vormen. Te denken valt o.a. aan imagoschade, politieke en veiligheidsrisico's.

Aanleiding en achtergrond

De gemeente Rijswijk wil risico's die zij loopt beheersbaar houden. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat huidige en toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Op basis van de geïnventariseerde risico's wordt het benodigde weerstandsvermogen berekend.

Kader

- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
Het BBV schrijft voor dat een paragraaf Weerstandsvermogen in de begroting moet worden opgenomen. Daarnaast moet, op grond van het BBV, een tabel met financiële kengetallen worden opgenomen. Deze treft u onderaan de paragraaf aan.
- Financiële verordening gemeente Rijswijk 2016
Op 19 april 2016 heeft de raad deze verordening vastgesteld.
- Nota weerstandsvermogen en risicomangement
Op 17 december 2013 heeft de raad deze nota vastgesteld.
- Nota reserves en voorzieningen gemeente Rijswijk
Ook deze nota is op 17 december 2013 door de raad vastgesteld.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente Rijswijk in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel wordt als volgt gedefinieerd:

een overzicht van de risico-eigenschappen van de organisatie, dat wil zeggen minimaal omvattend de risicodefinities met bijbehorende kansen en gevolgen.

Dit risicoprofiel is onder andere tot stand gekomen met behulp van een risicomangement informatiesysteem (NARIS) dat bij veel gemeenten wordt gebruikt. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld.

Afzonderlijk van het gemeentebreed gehanteerd risicomangement systeem is een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in onderstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen is wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten.

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

P&C-cyclus

De nota weerstandsvermogen en risicomanagement schrijft een koppeling van het risicoprofiel met behulp van NARIS® voor bij de diverse beleidsrapportages zoals programmabegroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages.

In de kern draait NARIS® om het vastleggen en analyseren van risico's, beheersmaatregelen en opgetreden risico's (incidenten). Risico's hebben impact op de activiteiten (processen en projecten) die de organisatie onderneemt om haar doelen te realiseren. Door risico's te koppelen aan projecten, processen en/of doelstellingen ontstaat direct inzicht waarop gestuurd moet worden om grip te houden op de belangrijkste risico's van de organisatie.

Begroting 2020

In het onderstaande overzicht worden alleen de 5 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Het totaal risico van deze vijf risico's bedraagt € 7.050.000.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
WMO. Jeugd. SW en Re-integratie	50%	Max. € 2.000.000	16.52%
Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend, kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijks subsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten.			
Bouwgrondexploitaties	50%	Max. € 2.000.000	16.50%
Het niet kunnen afdekken van risico's, die kunnen ontstaan door richtlijnen, voorwaarden, eisen van andere overheden en overige derden-partijen kunnen resulteren in financiële tegenvallers.			
Uitkering gemeentefonds	50%	Max. € 1.200.000	9.93%
De hoogte van de nacalculatie aan gemeenten uit het Gemeentefonds is onzeker			
Participatiewet	50%	Max. € 1.000.000	8.26%
Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend, kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijks subsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit de uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Deelname in gemeenschappelijke regeling	50%	Max. € 850.000	6.98%
Verplichte bijdragen in exploitatieverliezen en beperkte invloed leiden tot financiële tegenvallers.			

In NARIS zijn in totaal 49 risico's in beeld gebracht met een totaal geraamd risico van circa € 17.795.000. Risico's met een geschatte omvang kleiner dan € 60.000 zijn in deze berekening niet meegenomen. Indien een dergelijk risico zich daadwerkelijk voordoet, dienen de lasten hiervan binnen de exploitatiebudgetten opgevangen te worden.

Het aandeel van de top 5 risico's in het totaal is € 7.050.000. Dit betekent dat de overige risico's optellen tot een bedrag van € 10.745.000.

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgevoerd met behulp van een risicosimulatie. Dit is een onderdeel van NARIS® waarbij gebruik wordt gemaakt van de inschattingen van de kansen en gevolgen zoals die per risico zijn aangegeven. Op basis van de

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er benodigd is om de geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%:

Het reserveren van het maximale bedrag van de opgenomen risico's is namelijk niet reëel, omdat de risico's niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden. Het resultaat van deze simulatie is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van € 4.632.195 het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. Ter informatie is in de volgende tabel de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen bij het hanteren van naastgelegen zekerheidspercentages.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
75%	€ 3.812.911
80%	€ 4.030.633
85%	€ 4.297.017
90%	€ 4.632.195
95%	€ 5.144.104

Analyse risicomangement RijswijkBuiten

Afzonderlijk van het gemeente breed gehanteerd risicomangementsysteem systeem is een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in bovenstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen wordt wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten.

Voor Rijswijk Buiten is aangesloten bij het laatst vastgestelde besluit en dat is de 7^e herziening. Daarin is een risicoprofiel opgenomen van € 8.031 mln.

Bij de jaarrekening 2018 is er een verliesvoorziening opgenomen. Als gevolg hiervan kan het totaal aan gekwantificeerde risico's van Rijswijk Buiten bijgesteld worden naar € 7.100.000

Totaal benodigde weerstandscapaciteit

Uitkomst risicomangementsysteem	€ 4.632.195
Uitkomst risicoanalyse RijswijkBuiten	€ 7.100.000
Totaal	€ 11.732.195

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Rijswijk bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

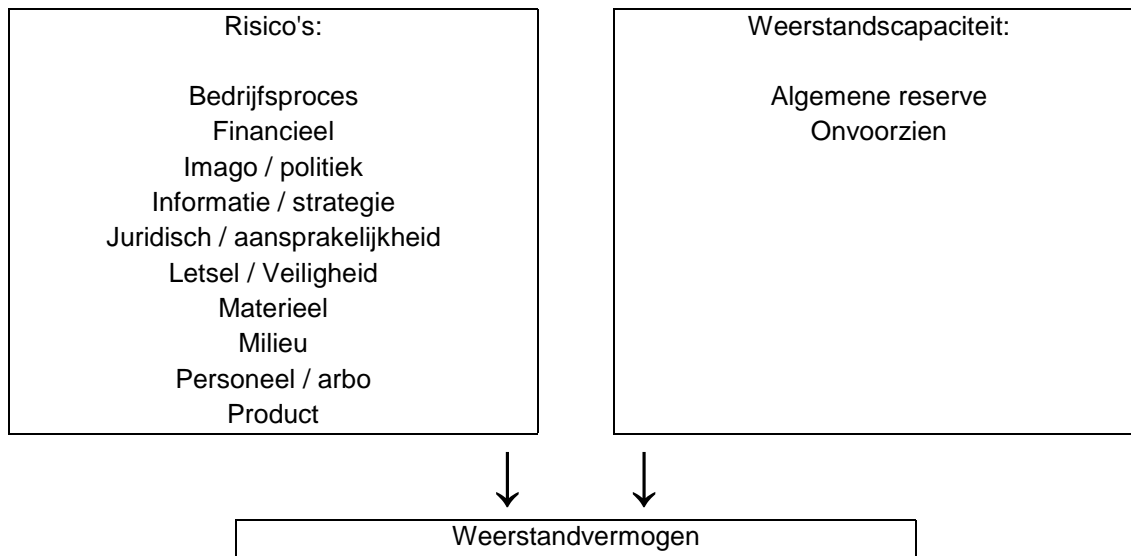
Weerstand	Startcapaciteit
Algemene reserve	€ 17.452.000
Onvoorzien	€ 50.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 17.502.000

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 17.502.000}}{\text{€ 11.732.195}} = 1,49$$

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio de gemeente Rijswijk nastreeft. Hiertoe wordt op grond van de nota weerstandsvermogen en risicomangement gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel

Tabel 4: Weerstandsnorm

Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio valt in categorie B. Geconcludeerd kan worden dat op dit moment, volgens de huidige analyse van de mogelijke risico's, vertaald in het benodigde weerstandsvermogen, de waardering van ruim voldoende van toepassing is.

Ten opzichte van de jaarrekening 2018 is de ratio weerstandsvermogen gedaald van 2,35 naar 1,49. Dit is voornamelijk het gevolg van de verlaging van de algemene reserve in verband met het tekort over het jaar 2018. Dit is van tijdelijke aard vanwege de verwachte opbrengst uit de verkoop van de aandelen energiebedrijf Eneco. Indien deze opbrengst ten gunste van de algemene reserve wordt gebracht zal de ratio weerstandsvermogen aanzienlijk toenemen.

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Financiële kengetallen BBV

Met ingang van de begroting 2016 dient onderstaande tabel met financiële kengetallen te worden opgenomen. Gedachtegang van de commissie BBV is dat deze kengetallen door de toezichhouders (gemeenteraad en provincie) meegewogen dienen te worden bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Hierbij zal nadrukkelijk de eigen specifieke situatie in ogenschouw genomen moeten worden, omdat deze voor iedere gemeente min of meer uniek is. Oftewel, enige nuancering is op zijn plaats bij het interpreteren van de 'kale' cijfers.

Tabel 5. Kengetallen

Kengetal	Verslag	Begroting				
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
netto schuldquote	162,7%	120,9%	154%	139%	123%	113%
idem, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	162,3%	120,6%	157%	143%	126%	116%
solvabiliteitsratio	9%	12%	17%	19%	21%	22%
structurele exploitatieruimte	-4,5%	1,4%	0,1%	0,4%	0,4%	1,1%
grondexploitatie	90%	52%	73%	58%	47%	33%
belastingcapaciteit*	98%	98%	98%	98%	98%	98%

* vanaf 2021 gelijkgesteld aan 2020, bij gebrek aan raadsbesluiten en landelijke gegevens na 2020

Toelichting kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. De schuldquote in Rijswijk is tijdelijk hoger dan gemiddeld vanwege de grondexploitatie RijswijkBuiten. De netto schuldquote is per jaar hoger dan de gepresenteerde cijfers in de begroting 2019. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat de opbrengsten van Rijswijk Buiten achter blijven ten opzichte van de begroting 2019. De VNG stelt over de netto schuldquote: "Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenzone (rood)."

Dezelfde berekening zonder de financiering van Rijswijk Buiten geeft jaarlijkse uitkomsten van rond de 85%. Voor verdere detaillering zie de paragraaf Financiering.

De netto schuldquote zou nog gecorrigeerd kunnen worden voor verstrekte leningen. De gemeente verstrekt relatief weinig leningen, zodat de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen weinig afwijking vertoont ten opzichte van het niet gecorrigeerde kengetal.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. In de berekening is rekening gehouden met een opbrengst van € 40 mln voor de verkoop aandelen energiebedrijf Eneco.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Grondexploitatie

Dit kengetal betreft de verhouding van de grondpositie t.o.v. de totale (geraamde) baten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.